

ПОЛІТОЛОГІЯ

КИТАЙ ЯК ЧИННИК СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ

Кондратенко О. Ю.

*доктор політичних наук, доцент**провідний науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку*

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

ORCID: 0000-0002-1905-934Xolegva@ukr.net

Здійснено дослідження участі Китаю у трансформації існуючого світового порядку. Розглянуто стратегію Китаю стосовно формування окремого полюсу впливу іменованого як Глобальний Південь та представленого державами, що розвиваються. За обставин дестабілізації глобальної стабільності та послаблення єдності демократичного світу Китай намагається реалізувати стратегію побудови нового світопорядку як своєрідної альтернативи домінуванню Сполучених Штатів. Доведено, що Китай запроваджує політику зменшення технологічної залежності від США беручи курс на освоєння імпорту складних технологічних товарів з ЄС та інших країн Заходу. Встановлено, що попри домінування Китаю таких галузях як ІТ, ШІ та 5G технології забезпечення його економічного зростання відбувається за рахунок експорту сировинної продукції та товарів широкого вжитку. З'ясовано, що на прагнення нарощування впливу Китаю впливає низка чинників, серед яких: старіння населення; уповільнення економічного зростання; збереження безпекового розриву між КНР та США; низька популярність Китаю на міжнародній арені як авторитарної держави. Охарактеризовано, що ключовою причиною ситуативного примирення між Китаєм та США є їх економічна взаємозалежність. Одним із ключових завдань Китаю є наразі витримка конкуренції зі США в умовах руйнування старого та формування нового світового порядку. Попри зближення з низкою авторитарних країн Китай не має явно виражених союзницьких відносин з такими державами адже потребує технологічної підтримки з боку провідних світових демократій. З'ясовано, що Китай задля подальшого нарощування глобального впливу намагається залучитися підтримкою країн, які розвиваються шляхом надання їм відносно вигідних кредитів та вкладання коштів у видобувну та інфраструктурну галузь. Доведено, що Китай не має намірів щодо надання військової допомоги Ірану у ході його протистояння зі США та Ізраїлем.

Ключові слова: Китай, новий світовий порядок, Глобальний Південь, протистояння, геополітичний вплив, конфліктність

Постановка проблеми

Дедалі активніше постає науковий дискурс щодо палітри авторитарних країн, які намагаються формувати світопорядок у форматі нарощування права сили. Однією з таких держав є Китайська Народна Республіка (КНР) з її прагненням очолити лідерство в Глобальному Півдні шляхом подальшого

оспорювання гегемонії США. КНР за підтримки світових автократій вже досить тривалий час нав'язливо просуває стратегію побудови мультиполярного світопорядку де ключову роль має відігравати антизахідна союзницька вісь. Позаяк у експертних колах існує й альтернативна візія формування майбутнього світового порядку у результаті постання так званої нової біполярності за участі Глобальної Півночі, очолюваної США та Глобального Півдня, який потенційно має вести Китай. Характерно, що світ Глобального Півдня представлений переважно державами, що проголошують створення альтернативного шляху політичного розвитку та противаги західному світу, який вже не справляє враження беззаперечного глобального гегемона та окремого геополітичного полюса. Саме тому авторитарний Китай маркує претензію на роль головного гаранта стабільності Глобального Півдня. Все це відбувається на тлі послаблення єдності демократичних інституцій у світовому масштабі, що й формує так звану Глобальну Північ. Виходячи з означеного постає геополітична картина цивілізаційного протистояння глобальної демократії та глобального авторитаризму.

Пекін дедалі активніше тиражує перегляд існуючого (транзитивного) світопорядку, що утвердився у результаті колапсу системи світового соціалізму та завершення холодної війни у 1991 році. Крах *Pax Sovietica* зумовив встановлення тимчасової беззаперечної гегемонії США, частково пов'язаної не лише «хрестовими» походами в Афганістан та Ірак, а й зближенням двох глобальних автократій — Китаю та Росії. Слід зауважити, що особливістю нині існуючого світового порядку є те, що в умовах остаточного руйнування стратегічної стабільності Сполучені Штати позбавляються відповідальності однополярної держави, але поки залишаються єдиною силою, яка спроможна все ще формувати міжнародну систему. Натомість правлячий режим Сі Цзіньпіна, користаючись нинішньою міжнародною ситуацією, прагне відродження Китаю у якості домінуючої потуги до 2049 року — тобто сторіччя утвердження при владі комуністів та проголошення Китайської Народної Республіки (КНР). Позаяк Китай більш не прагне «вписатися» у новий світопорядок, а створює альтернативу західному центризму — взаємозалежність, засновану на спільних інтересах авторитарних геополітичних гравців.

Наукова новизна

Наукова новизна полягає у аналізі реалізації стратегії Китаю щодо побудови окремого полюсу світового впливу шляхом встановлення лідерства серед країн Глобального Півдня. У цьому контексті Китай розглядається у якості одного із ключових чинників переформатування світового порядку та активного архітектора нової глобальної системи безпеки. Проте КНР аналізується здебільшого не у ролі окремої держави-гегемона, а передовсім як лідер масового антизахідного руху та ревізіоніст правил міжнародної політики й торговельно-економічних відносин.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблематика авторитарного впливу Китаю на міжнародній арені та стратегій реалізації його геополітичних інтересів представлена досить широкою палітрою наукового та експертного доробку. Українські як і західні вчені формують достатній внесок у розвиток синологічного наукового напрямку у його політологічному та історичному вимірах. Сучасній політиці Китаю та його агресивним впливам регіонального і глобального масштабу присвячені статті таких науковців, як (Забіян, 2018), (Голянич & Божок, 2023), (Кіктенко, 2017), (Лікарчук, 2021), (Марущенко, 2025), (Работягова, 2009), (Сергієнко, 2023) та ін.

Більшість українських дослідників доходять висновків про ставку Китаю на довгостроковий

стратегії забезпечення глобального панування. Мовиться також про посилення міжнародної економічної суб'єктності та спроможності Китаю, що впливає на підвищення його стратегічної динаміки. При всьому геополітична активність Китаю та його експансіоністська активність на пряму пов'язана із завданнями внутріполітичного розвитку, а відтак зі зміцненням позицій КПК. Вчені зауважують, що Пекін поки намагається зберігати мирний баланс взаємин як із провідними світовими гравцями, так із сусідніми державами, котрі формують відносно лояльний пояс сусідніх держав. Не оминають дослідники й проблем з якими стикається Китай у ході реалізації своєї стратегії геостратегічного домінування, як от старіння населення, економічний спад, міжнародне зниження привабливості політики Китаю як авторитарної держави тощо.

Зарубіжна наукова та експертна думка щодо геополітичного наступу Китаю на регіональному та глобальному рівнях представлена такими іменами як Г. Бейтс і Л. Якобсон (Bates & Jakobson, 2017a), С. Брукс і В. Волфорт (Brooks & Wohlforth, 2023), Д. Ван і Т. Кробер (Wang & Kroeber, 2025a), К. Кемпбел і Р. Доші (Campbell & Doshi, 2025a), Т. Крістенсен (Christensen, 2026a), С. Менарі (Menary, 2015), С. Метц (Metz, 2024), К. Раджа Мохан (Mohan Raja, 2026a), В. Савахель (Sawahel, 2023), К. Хакенеш і Дж. Бадер (Hackenesch & Bader, 2024), Р. Хасс (Hass, 2026a), Н. Шадлоу (Schadlow, 2026a), Дж. Цін (Czin, 2025a) тощо. Зазначеними науковцями та експертами ведеться дискурс відносно ефективності поєднання Китаєм м'якої та жорсткої сили у форматі *smart power* задля здобуття глобальної та регіональної переваги шляхом встановлення контролю у Південно-китайському морі та Індо-Тихоокеанському регіоні загалом. Так як і українські вчені зарубіжна наукова плеяда зауважує про зниження гео економічного впливу Китаю через його залежність від темпів динаміки світової економіки як експортно орієнтованої держави.

Мета статті

Метою статті є аналіз впливу Китаю на трансформацію існуючого світового порядку у контексті його спроможностей здобуття глобального геополітичного домінування шляхом забезпечення стратегічної першості в межах когорта країн Глобального Півдня.

Виклад основного матеріалу

Слід звернути увагу на досить усталене судження про те, що Китай, який підтвердив своє прагнення долучитися до глобалізаційних процесів та інтегруватися у світові ринки через вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2001 році так і не став відповідальним учасником ліберального міжнародного порядку, а навпаки перетворився на загрозу для останнього. Більш того, Китай у значній мірі використав доступ до світової економіки у якості інструменту збагачення й посилення стійкості свого авторитарного режиму. Пекін чимдалі активніше реалізовує створення паралельних/альтернативних міжнародних інституцій — на кшталт БРІКС, ШОС та Азійського банку інфраструктурних інвестицій (АБІІ) (альтернативи Світовому банку). Вказані інституції покликані слугувати своєю політичною протиположністю G7. Хоча вони й не заміщують старі міжнародні інституції, проте перетворюють їх на необов'язкові, а то й взагалі на другорядні.

Пекін дедалі активніше прагне сформувати імідж стабільної та економічно привабливої для співпраці держави. У зв'язку з цим Китай намагається зображати себе у якості апологета й захисника інтересів країн Глобального Півдня як більш просунутої альтернативи на відміну від *Pax Americana*. У цьому контексті Китай активно просуває ідею так званого Пекінського консенсусу (*Pax Sinica*), спрямованого на провадження більш автономної економічної політики, яка б стала своєрідним містком для зміцнення зав'язків з країнами, що розвиваються (Сергієнко, 2023,

page 110). Такий крок покликаний розширити палітру інструментів китайської м'якої сили поряд із використанням з цією метою чисельної діаспори та мережі інституту Конфуція, що сприяє забезпеченню присутності Китаю за кордоном. Тим часом стратегія реалізації Пекінського консенсусу спрямована ще й на забезпечення стійкості й унікальності китайської економіки, яка поєднує в собі ринкові засади та державно-планове регулювання (Марущенко, 2025, page 106). Позаяк ефективність такої стратегії значно залежить від сприйняття образу Китаю іншими країнами, яке залишається неоднозначним як у рамках Глобального Півдня, так і Глобальної Півночі.

Слід також додати, що, згідно аналізу *Bloomberg*, Китай із тринадцяти ключових високих технологій лідирує у дванадцяти. Це так чи інакше додає Китаю геополітичної ваги через технологічну складову *soft power* (Czin, 2025a). Сі Цзіньпін тривалий час намагається провадити політику зменшення технологічної залежності від імпорту продукції іноземних (передусім західних) фірм та підвищити тим самим конкурентоспроможність китайських компаній на світових ринках. На тлі того, що взаємозалежність економік США та Китаю зберігається, китайські компанії взяли курс на освоєння імпорту більш складних технологічних товарів, що виробляються Європою та іншими азійськими країнами (Wang & Kroeber, 2025a). За різними оцінками Китай виробляє третину світових товарів випускаючи левову частку кораблів, електромобілів, акумуляторів, сонячних панелей та продуктів фармації.

Китай дедалі активніше реалізовує стратегію зміцнення технологічного суверенітету — «Цифрового шовкового шляху» через запровадження так званого внутрішнього інтернету, збільшення поставок зеленої енергетики (завдяки нарощуванню виробництва електричних акумуляторів та сонячних панелей), встановлення нових технологічних стандартів (високошвидкісного мобільного зв'язку 5G, ШІ, блокчейнів) та розширення мережі сучасних електростанцій є свідченням успіхів у зміцненні технологічної екосистеми стійкості. До слова провідними світовими компаніями у сфері ІТ, ШІ, 5/6G є саме китайські, як от: *Huawei*, *Tencent*, *BYD* (Ong, 2026a) тощо. Китай також намагається переформатовати світ завдяки експорту систем цифрового спостереження та створення автономного технологічного стека з метою розширення альтернативної інтернет-мережі. Натомість Китай попри намагання скоротити технологічний розрив зі США все ще не здатен повністю локалізувати виробництво передової високотехнологічної продукції. У той же час наростання стагнації економіки й дефляція та профіцит торговельного балансу, а також надмірна централізація й персоніфікація влади в Китаї фокусує погляд та ракурс політичного дискурсу через призму зростання впливу автократій, який дедалі набуває масштабів глобальної загрози. Відтак окреслений стан речей формує екзогенні (зовнішній) фактори обмеження китайського глобального впливу.

Водночас своєрідним гальмом у здобутті Китаєм автономного глобального статусу виступають внутрішні чинники на кшталт уповільнення темпів економічного зростання; демографічні проблеми (передусім старіння населення); проблеми соціального захисту; величезний борг; стагнація продуктивності; зростання ризиків на ринку житла; високий рівень безробіття серед молоді; репресії щодо приватного сектору; посилення автократичної складової у прийнятті рішень; збереження безпекового розриву між КНР та США. Також додамо, що так званий м'який вплив Китаю здебільшого зосереджується на країнах, еліти та суспільства яких сповідують ідеологію лівого толку є авторитарними або знаходяться у географічній близькості до нього. Серед них слід назвати Камбоджа, Сінгапур, Пакистан, Таїланд, а також країни Центральної Азії — Казахстан, Киргизстан, Таджикистан та Узбекистан (The Epoch Times, 2022b; Стандіш, 2025).

Натомість у окресленій ситуації все ж простежується відчутна геостратегічна амбівалентність,

адже серйозні макроекономічні виклики для Китаю не можуть призвести до його швидкої поразки. Ба більше, Китай може дедалі наростити глобальний вплив стратегічно подолавши економічні виклики упродовж найближчих років. За різними оцінками експертів, як от К. Кемпбелл і Р. Досі, розмір китайської економіки станом на 2025 рік був на 25% більшим порівняно із економікою США. Також характерним є те, що упродовж двох десятиліть після вступу Китаю до СОТ його частка у світовому виробництві зростає вп'ятеро — до 30%, тоді як частка США зменшилася вдвічі — до приблизно 15% (Campbell & Doshi, 2025a). Позаяк таке зростання відбулося головню за рахунок нарощування виробничого обсягу у традиційних галузях промисловості — виробництва цементу, хімічних речовин (зокрема мінеральних добрив), виплавці чавуну та сталі, випуску верстатів та автомобілів тощо. Наразі на Китай припадає майже половина всіх активних патентів і найпопулярніших статей у відомих світових наукових журналах (Campbell & Doshi, 2025a).

Важливим важелем геополітичного впливу є китайські корисні копалини — передусім рідкоземельні матеріали від яких залежать США та інші розвинені економіки. Натомість Китай зберігає залежність від промислових і технологічних ресурсів Сполучених Штатів та їхніх союзників. Також у подальшому зберігатиметься не менша залежність китайської економіки від іноземних ринків на тлі мінімізації шансів на її зростання. Все ж експортно орієнтована економіка Китаю надто залежить від безперебійного функціонування світової торгівлі. До слова, біля 20% ВВП Китаю складає саме експорт, який здійснюється переважно Світовим океаном де стан маршрутів визначається наразі перманентною нестабільністю та вакуумізацією глобальної безпеки. Тому логічним виглядає зниження зростання китайського ВВП до антирекордних 4% річних (Дзеркало тижня, 2026). Як наслідок, попит у світі на китайську продукцію дедалі знижується. Однак навіть за таких не надто сприятливих глобальних обставин торговельний профіцит Китаю продовжує зростати, адже на кінець 2025 року він перевищив 1 трлн доларів (Christensen, 2026a).

Частиною глобальної стратегії Китаю є активне нарощування свого авторитету серед країн Азії та Африки, насамперед серед тих, які підтримують наміри Пекіна та засуджують політику Вашингтона. Пекіну загалом вдається нарощувати торговельно-економічну та інвестиційну присутність в Африці та Центральній Азії витісняючи звідти Росію та західні країни. Одним з показників зазначеного є скорочення китайських тарифів на африканські товари, що сприяє процесу реформування СОТ, що також сприятиме економічному зростанню країн Глобального Півдня (Embassy of the People's Republic of China in the Islamic Republic of Iran, 2026).

Також нині у шістнадцяти країнах Африки створено близько 25 зон економічного і торговельного співробітництва з Китаєм. Пекін активно інвестує у видобувну та інфраструктурну галузь африканських країн, а також надає кредити («дипломатія боргової пастки») на довгостроковій основі, які у підсумку формують фінансову залежність цих країн (Prescott & Gewirts, 2025a). Водночас у якості ще одного помітного прикладу кооперування геополітичних зусиль Китаю та країн, що розвиваються була ситуативна спільна позиція Китаю та Бразилії щодо врегулювання «кризи в Україні» шляхом проведення Саміту миру за рівноправної участі всіх сторін (Prescott & Gewirts, 2025a). Такі геополітичні маневри Китаю вкотре демонструють те, що саме він претендує на нову геополітичну роль — ключової держави країн, які не сприймають політики США та їх союзників. У цій моделі Сі Цзінпінь вбачає відкриття вікна можливостей для побудови китаєцентричного світу, який натомість не передбачає прямого (принаймні військового) протистояння зі Сполученими Штатами. Китай у цьому плані намагається зайняти геополітичні ніші, що вивільнилися у результаті зосередження Д. Трампа на ракурсі стратегічного концепту «Америка понад усе» (Prescott &

Gewirts, 2025a).

Попри те, що у березні 2023 року Сі Цзіньпін назвав В. Путіна своїм «дорогим другом» Пекін не має намірів щодо укладення офіційного китайсько-російського союзу. Ба більше, Пекін рішуче чинить опір ідеї того, що він належить до «осі» з Росією, Північною Кореєю (КНДР) та Ісламською Республікою Іраном. Також Китай активно наполягає на тому, що він не прагне до розв'язання нової холодної війни у чому так активно запевняють США. Позаяк невпинне нарощування ядерної зброї Китаєм, його шпигунські операції проти країн Заходу, а також войовнича риторика й підтримка Росії у війні проти України вкотре свідчать про зворотне (Radchenko, 2025a). Не виключається той факт що Сі Цзіньпін лише відклав на певний час свій вибір у бік конфронтації зі Сполученими Штатами. Адже нехай і непряма підтримка Росії у війні проти України та схвалення девіантної зовнішньої політики Північної Кореї пояснюється бажанням зберігати протистояння Китаю із колективним Заходом за рахунок політичного використання цих авторитарних гравців. Також ситуація, пов'язана із мовчазною видачею Пекіном різного роду автократіям такого собі карт-бланшу на дестабілізацію світопорядку, пояснюється зацікавленістю перетворення їх на своєрідну зброю проти Вашингтона та його союзників (Radchenko, 2025a).

Нині у наукового дискурсі панує усталена прогностична думка про руйнацію транснаціональних союзів у разі якщо Сполучені Штати звуть свій геополітичний вплив до меж Західної півкулі. За таких обставин спроможність нарощувати свій вплив у нинішньому столітті буде за Китаєм, комуністична партія якого надмірно зосереджена на аналізі могутності США та їх здатності залучення партнерів, які у значній мірі формують геополітичну перевагу Вашингтона (Campbell & Doshi, 2025a). У свою чергу Китай, у ході реалізації своїх прагнень переформатувати світ за власним стратегічним сценарієм, так само як і Сполучені Штати дедалі більше стикається з низкою труднощів, викликаних кризою транзитивного світового порядку. Каскад регіональних війн, зумовлених агресивною поведінкою Росії та США надто прямо впливає на темпи динаміки промислового зростання Китаю як імпорт залежної держави. Така ситуація робить геополітичні амбіції Китаю більш поміркованими й значно обмеженішими.

Враховуючи такий стан речей світові демократії та ринкові економіки потребують більшої консолідації, ресурсний фінансовий та безпековий потенціал яких як мінімум утричі перевершує китайський. Експансіоністська політика Китаю дала поштовх зміцненню формальних альянсів в Індо-Тихоокеанському регіоні між США, Великобританією та Австралією (AUKUS), а також зміцнення двосторонньої співпраці між США та Японією, нею та Австралією тощо (Schadlow, 2026a). Такі кроки ключових світових демократій, спрямовані передусім на стримування Китаю, що так чи інакше вказують на промахи у формуванні й реалізації ним глобальної стратегії.

Здавалось би починаючи з 2025 року простежується деескалація відносин між Китаєм та США у плані зосередження на торговельно-економічній співпраці — особливо стосовно експорту китайських рідкоземельних металів. Дедалі частіше у діалозі між Пекіном та Вашингтоном йдеться про контекст взаємного визнання місця у міжнародній та регіональній системах безпеки. Окреме місце у сучасному геополітичному дискурсі приділяється торговельній (тарифній) війні між США та Китаєм. США чимдалі більше змушені визнавати зростаючу потугу Китаю як свого ключового геополітичного конкурента. Після того як Китай, у відповідь на дії Вашингтона, увів підвищені тарифи на американський імпорт та запровадив обмеження експорту рідкоземельних металів політика США стала більш поступливою. У підсумку адміністрація Д. Трампа все ж перейшла до більш поміркованої позиції знизивши тарифи, применшуючи фактор таких делікатних питань

як проблема Тайваню, порушення прав людини та кібератаки з боку Китаю роблячи тим самим акцент на рівноправності двосторонніх взаємин (Hass, 2026a).

Британська фахівчиня з історії Китаю Р. Міттер схильна розцінювати перемир'я між США та Китаєм виключно як тимчасовий і ситуативний крок. Адже за демонстрації такого «зближення» простежується й зворотна картина, яка далека від ілюстрацій остаточного налагодження китайсько-американських відносин. Приміром, тарифний тиск США змусив багатьох партнерів і союзників США звернутися до Китаю як до своєї альтернативи. Слід акцентувати такий помітний факт, що Індії задля збереження стратегічної автономії вдалося реалізувати тактичний хід по зближенню з Пекіном попри те, що для останнього вона є значним регіональним конкурентом (Mitter, 2025a). Такий спільний крок на зустріч був здійснений головню з метою демонстрації неприйняття тиску США у вигляді тарифних обмежень, які були головню наслідком імпорту нафти з Росії.

Простіше кажучи Китай наразі прагне балансувати між оборонною й експансіоністською політикою спираючись при цьому на так звану цивілізаційно-імперську спадщину. Китай дедалі намагається витримати якщо не протистояння то конкуренцію зі Сполученими Штатами із забезпечення ролі одного з ключових центрів на міжнародній арені. Тому, на нашу, Китай у середній перспективі буде реалізовувати стратегію зміни своєї ролі у міжнародних відносинах шляхом розширення палітри прийняття таких автономних рішень як: реалізація інфраструктурні проєктів на кшталт «Один пояс, один шлях», який реалізується здебільшого заради формування нової геополітичної залежності та створення оборонного периметра поза межами власних кордонів (Nature Index, 2025a); впровадження фінансових механізмів, спрямованих на динамізацію торговельних зав'язків; стимулювання діяльності технологічних корпорацій зазвичай без висування політичних умов. Відтак можна говорити про те, що попри труднощі Пекін формує власні автономні спроможності задля відстоювання своїх геостратегічних інтересів.

Напруга у Південнокитайському морі та Тайванській протоці зокрема продовжує зберігатися. На своїх морських кордонах Китай вдається до дедалі більш конфронтаційних дій, які підвищують ризик щодо розпалювання конфлікту не лише з Тайванем, а й з Японією та низкою країн Південно-Східної Азії. Тож у цьому контексті йдеться про наростання ризиків протистояння з Китаєм через потенційний конфлікт довкола Тайваню чи груп островів у Південнокитайському морі, на кшталт Спратлі (Lampton & Jisi, 2026a). Однак зауважимо, що китайська політика шантажу та запровадження економічних каральних заходів проти ключових та потенційних партнерів у регіоні Південно-Східної Азії, які відкрито конкурують у Південнокитайському морі, може потенційно викликати опір Пекіну.

Паралельно відзначимо, що подальше втягнення США у різного роду регіональні конфлікти на кшталт іранського можуть створити для Вашингтона геополітичні пастки, тоді як перед Китаєм навпаки відкриються своєрідні геостратегічні «лазівки» у регіоні Південно-Східної Азії, які підвищать шанси потенційної інкорпорації Тайваню, а Вашингтон втратить можливість щодо збройного захисту острова. Це вкотре підтверджує тезу про те, що Китай на тлі ослаблення впливу США як глобального гегемона, проптовхує ідею багатополарності (яка набуває все більшої популярності серед країн Глобального Півдня) задля зменшення своєї залежності від США та Заходу в цілому. Китай наразі не розглядає протистояння зі США у якості гри з нульовою сумою. Пекін за нинішніх обставин виступає радше за поступову зміну своєї ролі у системі міжнародних відносин, котра тривалий час відзначалася домінуванням США. Таким чином, Китай прагне забезпечити

перегляд регіонального балансу сил в Азії через послаблення альянсів США, а також поглинання Тайваню та побудову менш сприйнятливою до тиску США світу.

Протягом вже тривалого періоду Китай намагається використовувати свою військову перевагу для зміни територіальних, а з тим і безпекових реалій. Наприклад, Китай агресивно утверджує контроль у Південнокитайському морі через створення штучних островів для військових баз та провадить боротьбу за острови Спратлі та Парасельський архіпелаг у Південнокитайському морі (Mohan Raja, 2026a). Концепція трьох островних ланцюгів є інструментом проєктування китайського впливу у Тихоокеанському просторі шляхом обмеження проєкції морського впливу США та відповідно нарощування присутності КНР (Мартинюк, 2026). Китай на архіпелазі Спратлі сформував мережу опорних пунктів, здатних забезпечувати військову присутність та перевагу, а також розгорнув військові бази на ключових островах Парасельської групи. Вагомим геополітичним аргументом залишається військова база Китаю в Джибуті, розташована у стратегічно важливому регіоні — Африканському Розі, яка дозволяє забезпечувати контроль виходу із Червоного моря у напрямку Суецького каналу та Середземномор'я. Створені та модернізовані за участі китайського капіталу порти у дружніх Пакистані, Кенії й Танзанії, а також система логістичних проєктів на Мальдівах слугують складовими інфраструктури подвійного призначення й можуть бути використані у військових цілях у разі зміни безпекової обстановки в регіоні (Мартинюк, 2026).

Китай під тиском фактів усунення від влади Сполученими Штатами венесуельського автократа Н. Мадуро не сприймає силового сценарію зміни влади в Ірані та прагне забезпечити допомогу Тегерану обмежуючись наданням разом з Росією даних військової розвідки задля відстеження американських військових об'єктів в регіоні — передусім кораблів та авіації. Також керівництво Китаю окрім військової допомоги виголосило прагнення про надання ще й гуманітарної підтримки місцевому населенню. До всього слід додати, що Пекін тривалий час допомагає Ірану обходити санкції запроваджені західною міжнародною спільнотою очолюваною США. Обхід здійснюється завдяки складній мережі так званого тіншового банкінгу (Ukr Media.news, 2026b). Така підтримка була необхідна Ірану для забезпечення експорту нафти до Китаю та забезпечення валютних надходжень попри санкційну політику та ізоляцію з боку Заходу.

На перший погляд Пекін позиціонує себе у ролі такого собі медіатора конфліктів де традиційно панували США (наприклад, нормалізація відносин між Іраном та Саудівською Аравією) та донора регіональної стабільності, зокрема й на Близькому Сході. Позаяк Китай не має намірів надавати пряму військову допомогу Тегерану навіть враховуючи значну залежність стану енергетичної безпеки від ситуації в Перській затоці, адже 55% загального імпорту нафти Китаю у 2025 році надходило з Близького Сходу (13% з якої припадало на Іран). Слід згадати, що після дванадцятиденної війни Ізраїлю проти Ірану за підтримки США («Опівнічний молот») в червні 2025 року Китай запропонував лише шаблонну дипломатичну риторику на підтримку Ісламської Республіки Іран (Yun Sun, 2026a).

Від початку воєнної американо-ізраїльської операції проти Ірану, що розпочалася наприкінці лютого 2026 року («Північна лютя») офіційний Пекін (як до речі і Москва) обмежився засудженням вбивства верховного лідера Ірану Алі Хаменеї та закликами до поваги суверенітету і територіальної цілісності. Останнє є свідченням того, що Китай досі зберігає прагнення підтримувати добрі стосунки з країнами Перської затоки не менш ніж з власними сусідами та в окремих питаннях із самими США.

Враховуючи таку різновекторну геополітичну позицію Китаю, що виявляється у лавіруванні

між окремими центрами впливу на Близькому Сході, маємо судження про те, що вона зумовлена не лише технологічною залежністю від США та ЄС, а й енергетичною від країн Близького Сходу та Росії. Така ситуація склалася попри те, що Пекін диверсифікував імпорту енергоресурсів, а також інвестував значні кошти у використання відновлюваних джерел енергетики.

У той же час Китай значні дипломатичні зусилля спрямовує на врегулювання протистояння на Близькому Сході, що засвідчує не лише про демонстрацію вміння управляти системними ризиками, а й про здатність зберігати геоекономічні умови, необхідні для підтримки торгівлі та забезпечення притоку капіталів. Все це, за задумом Пекіна, мало би сприяти формуванню належного підґрунтя довгострокового зміцнення стратегічної переваги, а відтак і здобуття ним глобальної першості.

Виходячи з цього, ключовим завданням Китаю, за словами старшої наукової співробітниці Інституту глобальної політики Школи міжнародних та громадських справ Колумбійського університету Цзонюань Зое Лю, полягає не лише в тому, щоб піднятися в рамках глобальної системи, а й у першу чергу у тому, щоб пережити її розпад. Відтак, як продовжує дослідниця, найбільшою загрозою геополітичним амбіціям Китаю може бути не сила США, а їх нестабільність у світі, який шаленими темпами поринає у глобальний хаос. Тому перебудова світу, прискорена руйнуванням очолюваної США міжнародної системи жодним чином не може ігноруватися Китаєм (Zongyuan Zoe Liu, 2026a). У даному контексті китайські еліти розглядають США не лише як країну, що переживає свій глобальний занепад, а і як таку, котра стає все менш безпечною й менш прогнозованою, що зокрема підтверджує епатажне правління президента Д. Трампа.

У цьому плані доволі раціональним є розуміння того, що зменшення економічного та дипломатичного впливу США на міжнародній арені зумовить ситуацію у якій Вашингтон дедалі частіше буде вдаватися до економічного примусу, руйнування інституцій світової торгівлі, а то й взагалі до грубої військової сили як це врешті демонструє приклад Ірану. За уможливлення таких обставин Китай намагатиметься уникнути ризику опинитися у недалекій перспективі наодинці з наростаючою світовою турбулентністю, дестабілізованою міжнародною системою та у вакуумі глобальної стратегічної стабільності. Одним словом, нестабільні Сполучені Штати, які чергують протекціонізм, військовий авантюризм та стратегічну імпровізацію, не є прийнятними для Китаю.

У разі якщо продовжувати говорити про фактор нового витка Близькосхідної кризи то очевидно, що перекриття Ормузької протоки Іраном стало вкрай не вигідне саме Китаю, який є найбільшим у світі імпортером сирої нафти, біля 70% якої надходить із-за кордону, а третина від цього обсягу припадає на близькосхідні монархії та має проходити саме цією протокою. Як і решта світу Китай так само гостро відчуває зростання цін на пальне, спричинене війною у цьому регіоні (Zongyuan Zoe Liu, 2026a). Попри «дружній» тиск Китаю на Іран з метою неприпустимості закриття Ормузької протоки поки не увінчався успіхом. Тож Пекін поки не в змозі бодай частково реалізувати геополітичну тактику зі зменшення стратегічної вразливості у вкрай нестабільному світі.

На всю важкість ситуації накладається й безперервне руйнування енергетичної інфраструктури країн Перської затоки, що може досягнути критичних масштабів та у подальшому унеможливить забезпечення стабільного експорту вуглеводнів, а відтак і збереження надвисоких цін на пальне упродовж досить тривалого проміжку часу. Все це несе безпосередню загрозу енергетичній безпеці Китаю та потенційно зумовлюватиме подальше уповільнення його економіки. Адже передове виробництво є надто капіталомістким і глибоко залежить від стабільних ресурсів: енергії

та критично важливих мінералів. У нині нестабільному геополітичному середовищі сектори економіки, покликані забезпечити довгострокову конкурентоспроможність Китаю, стають все більш вразливими до системних потрясінь (Zongyuan Zoe Liu, 2026a).

Все ж зважаючи на непослідовність та помітну ненадійність Тегерану, а також корумпованість його режиму як і власне крихкість самої держави Китай по завершенню цієї близькосхідної війни готовий співпрацювати з будь-яким новим політичним керівництвом за умови, якщо воно захищатиме стабільні експортні потоки нафти та надаватиме пріоритет спільним китайсько-іранським економічним інтересам. Не дивлячись на досить скептичне ставлення Китаю до життєздатності Іранської держави у майбутньому незалежно від результату завершення воєнних дій у Перській затоці Іран буде й надалі залишатися для Пекіна не лише важливим постачальником нафти, а й плацдармом просування його геополітичних інтересів на Близькому Сході в цілому. Договірною базою та своєрідною дорожньою картою щодо зміцнення економічних та китайсько-іранських відносин залишатиметься укладений у 2021 році двосторонній 25-річний пакт про стратегічну співпрацю на суму 400 млрд доларів (Радіо Свобода, 2021).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, Китай взяв курс на створення власної моделі світового порядку шляхом взяття лідерства серед країн Глобального Півдня як коаліцією, невдоволених політикою США. Китайська геостратегія, що сформувалася останніми роками, покликана забезпечити демонтаж міжнародної системи, яка поки демонструє залишки американської глобальної гегемонії. Задля цього Китай намагається демонструвати формування патронованого ним глобального ореолу стабільності з метою нарощування привабливості серед існуючих та потенційних союзників. Пекін водночас намагається здобути автономний гео економічний статус ще й задля унезалежнення свого розвитку від західних технологій. Проте помітною перепоною на такому шляху виступає низка як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, на кшталт помітності демографічних проблем та уповільнення економічного зростання, пов'язане з наростанням світових дестабілізаційних процесів. Все ж Китаю наразі значною мірою вдається завойовувати популярність серед цілої когорти країн Азії та Африки за рахунок створення розширення інвестиційної привабливості, а також просування спільних миротворчих проєктів по врегулюванню регіональних конфліктів. Попри помітну конфронтаційну участь Китаю відносно Заходу Пекін не має намірів щодо започаткування союзницьких форматів у відносинах з іншими глобальними автократіями на кшталт Росії чи КНДР. Криза глобальної економіки, зумовлена агресивною політикою Росії та США значно обмежує амбіції Пекіна щодо можливостей авторства нового світового порядку. Позаяк Китай не полишає намірів забезпечення возз'єднання Тайваню у рамках так званого Великого Китаю. Паралельно Пекін розширює свою присутність у Південнокитайському морі та Індо-Тихоокеанському регіоні загалом завдяки формуванню мережі військових баз. Китай не вдається до прямої допомоги Ірану у ході розгортання проти нього війни США та Ізраїлю, натомість прагне зберігати та зміцнювати з Тегераном відносини задля відновлення стабільності в регіоні, адже гостро відчуває залежність від імпорту та транспортування близькосхідної нафти, тоді як на монополізацію цих процесів претендують Сполучені Штати. Отже, Китай створює своєрідну альтернативну гібридну модель де економічна взаємозалежність країн Глобального Півдня поєднується з досить жорстким політреалізмом та ідеологічним авторитаризмом.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у подальшому аналізі китайської участі у перерформатуванні світопорядку. На часі є вивчення динаміки забезпечення впливу Китаю у різних

регіонах світу: в Азії та Африці — завдяки реалізації інвестиційних та кредитних програм; в ЄС — через розширення торговельно-економічних зав'язків та реалізацію доступу до інноваційних технологій; в Арктиці — завдяки доступу до нових транспортних маршрутів та вуглеводневих покладів і рідкоземельних мінералів.

Kondratenko O.. China as a factor in the transformation of the world order

A study was conducted into China's involvement in the transformation of the existing world order. It analyzes China's strategy for establishing a separate sphere of influence known as the Global South, comprising developing countries. Amid the destabilization of global stability and the weakening of the unity of the democratic world, China is attempting to implement a strategy for building a world order as a kind of alternative to U.S. dominance. It is demonstrated that China is implementing a policy to reduce its technological dependence on the U.S. by shifting toward importing complex technological goods from the EU and other Western countries. It has been established that despite China's dominance in sectors such as IT, AI, and 5G technology, its economic growth is driven by exports of raw materials and consumer goods. It has been determined that China's efforts to expand its influence are influenced by a number of factors, including: an aging population; slowing economic growth; the persistence of the security gap between China and the United States; and China's low standing on the international stage as an authoritarian state. It is noted that the key reason for the temporary truce between China and the United States manifested at least in the temporary suspension of tariff wars and tensions in the South China Sea and the Indo-Pacific region is their economic interdependence. One of China's key tasks at present is to withstand competition from the US amid the collapse of the old and the formation of a new world order. Despite its rapprochement with a number of authoritarian countries, China does not have clearly defined alliances with such states, as it requires technological support from the world's leading democracies. It has been established that, in order to further expand its global influence, China is attempting to secure the support of developing countries by providing them with relatively favourable loans and investing in the extractive and infrastructure sectors. It has been demonstrated that China has no intention of providing military aid to Iran during its confrontation with the United States and Israel, as it sees an interest in a diplomatic resolution of the situation in the Persian Gulf region due to its significant dependence on the import and transportation of Middle Eastern oil.

Key words: China, new world order, Global South, confrontation, geopolitical influence, conflict

Література:

- Bates, G., & Jakobson, L. (2017a). *China Matters: Getting it Right for Australia*. Black Inc./La Trobe.
- Campbell, K., & Doshi, R. (2025a). Underestimating China. Why America Needs a New Strategy of Allied Scale to Offset Beijing's Enduring Advantages. *Foreign Affairs*, 104(3). <https://www.foreignaffairs.com/china/underestimating-china>
- Christensen, T. (2026a, **march**). Will China Overplay Its Hand? How Beijing's Confidence Could Shake Up the Trump-Xi Summit [6 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/will-china-overplay-its-hand>
- Czin, J. (2025a). China Against China. Xi Jinping Confronts the Downsides of Success. *Foreign Affairs*, 104(6). <https://www.foreignaffairs.com/china/against-china-xi-jinping-jonathan-czin>

- Embassy of the People's Republic of China in the Islamic Republic of Iran. (2026, **april**). Foreign Ministry Spokesperson Lin Jian's Regular Press Conference on April 29, 2026 [29 April 2026]. https://ir.china-embassy.gov.cn/eng/fyrth/202604/t20260429_11902761.htm
- Hass, R. (2026a, **march**). Trump, Xi, and the Case for Strategic Calm. How America Can Take Advantage of the Status Quo [20 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/trump-xi-and-case-strategic-calm>
- Lampton, D., & Jisi, W. (2026a). America and China at the Edge of Ruin. A Last Chance to Step Back From the Brink. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/america-and-china-edge-ruin-lampton-jisi>
- Mitter, R. (2025a). The Once and Future China. How Will Change Come to Beijing? *Foreign Affairs*, 104(3). <https://www.foreignaffairs.com/china/once-and-future-china-xi-jinping-rana-mitter>
- Mohan Raja, C. (2026a). The Multipolar Delusion And the Unilateral Temptation. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/multipolar-delusion-mohan>
- Nature Index. (2025a). Geopolitical Strategies of China's Belt and Road Initiative. <https://www.nature.com/nature-index/topics/14/geopolitical-strategies-of-china-s-belt-and-road-initiative>
- Ong, S. (2026a, **april**). China's next winners have been chosen [24 April 2026. Simply Wall St]. <https://simplywall.st/article/chinas-next-winners-have-been-chosen>
- Prescott, J., & Gewirts, J. (2025a, **september**). China Goes on Offense. Beijing's Plans to Exploit American Retreat [29 September 2025. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/china-goes-offense>
- Radchenko, S. (2025a, **february**). China Doesn't Want to Lead an Axis. Beijing's Deep Doubts About Russia and North Korea [18 February 2025. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/china-doesnt-want-lead-axis>
- Schadlow, N. (2026a). The Globalist Delusion. Why America Must Build a New Operating System. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/globalist-delusion-nadia-schadlow>
- The Epoch Times. (2022b, **december**). Нове дослідження показує, на які країни Китай має найбільший вплив [19 грудня 2022]. <https://www.epochtimes.com.ua/politychni-novyny/nove-doslidzhennya-pokazuye-na-yaki-krayiny-kytay-maye-naybilshyy-vplyv-148259>
- Ukr Media.news. (2026b, **march**). Китай допомагає Ірану обходити санкції [18 березня 2026]. <https://ukrmedia.news/world/kytaj-dopomahaye-iranu-obkhodyty-sanktsii/>
- Wang, D., & Kroeber, A. (2025a). The Real China Model. Beijing's Enduring Formula for Wealth and Power. *Foreign Affairs*, 104(5). <https://www.foreignaffairs.com/china/real-china-model-wang-kroeber>
- Yun Sun. (2026a, **march**). Why China Won't Help Iran. Beijing Cares About the Oil, Not the Regime [5 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/why-china-wont-help-iran>
- Zongyuan Zoe Liu. (2026a, **march**). What the Iran War Means for China. Beijing Fears American Volatility More Than American Power [30 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/what-iran-war-means-china>
- Голянич, Б., & Божок, Р. (2023). Основні засади формування зовнішньої політики Китаю. *Політичне життя*, (2), 119–123. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2.14>

- Дзеркало тижня. (2026, **march**). Китай знизив прогноз зростання ВВП до найгіршого показника за 35 років — Bloomberg [9 березня 2026]. <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/kitaj-zniziv-prohnoz-zrostantja-vvp-do-najhirshoho-pokaznika-za-35-rokiv-bloomberg.html>
- Забіян, В. (2018). Особливості трансформації зовнішньої політики КНР: від Мао Цзедун до Сі Цзіньпіна. *International Scientific Journal "Internauka"*, 8(1), 45–48. <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15244898343841.pdf>
- Кіктенко, В. (2017). Китай у сучасному світі: мирне піднесення, відродження нації та м'яка сила. **in** *Китай очима Азії: колективна монографія* (pages 11–99). Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України; Українська асоціація китаєзнавців. <https://www.academia.edu/34033388/>
- Лікарчук, Д. (2021). Зовнішня політика Китаю: конфлікти, перспективи, нові сценарії. *Регіональні студії*, (25), 26–32. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/25/7.pdf>
- Мартинюк, В. (2026, **february**). Зовнішня політика Китаю: як поєднуються оборона, експансія та межа між ними? [2 лютого 2026. Український інститут майбутнього]. <https://uifuture.org/statti/zovnishnya-polityka-kytayu/>
- Марущенко, О. (2025). Геостратегічні амбіції Китаю в умовах становлення нового світового порядку. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 2(66), 104–114. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2\(66\).337630](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2(66).337630)
- Работягова, І. (2009). Супердержави світу: феномен Китаю у глобальній політиці. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Питання політології*, 839, 191–196.
- Радіо Свобода. (2021, **march**). Іран та Китай підписують угоду про співпрацю на 25 років [27 березня 2021]. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran--kytaj-ugoda/31172509.html>
- Сергієнко, Т. (2023). Особливості сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, 3(63), 106–112. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-14)
- Стандіш, Р. (2025, **september**). Зростаючий вплив Китаю: як Центральна Азія інтегрується в китайську економіку [15 вересня 2025. Радіо Свобода]. <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-vplyv-kytayu-centralna-aziya-ekonomika/33530748.html>

References:

- Bates, G., & Jakobson, L. (2017b). *China Matters: Getting it Right for Australia*. Black Inc./La Trobe.
- Campbell, K., & Doshi, R. (2025b). Underestimating China. Why America Needs a New Strategy of Allied Scale to Offset Beijings Enduring Advantages. *Foreign Affairs*, 104(3). <https://www.foreignaffairs.com/china/underestimating-china>
- Christensen, T. (2026b, **march**). Will China Overplay Its Hand? How Beijings Confidence Could Shake Up the Trump-Xi Summit [6 March 2026. *Foreign Affairs*]. <https://www.foreignaffairs.com/china/will-china-overplay-its-hand>
- Czin, J. (2025b). China Against China. Xi Jinping Confronts the Downsides of Success. *Foreign Affairs*, 104(6). <https://www.foreignaffairs.com/china/against-china-xi-jinping-jonathan-czin>
- Dzerkalo tyzhnya. (2026, **march**). Kytay znyzyv prohnoz zrostantya VVP do nayhirshoho pokaznyka za 35 rokiv — Bloomberg [9 berezhnya 2026]. <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/kitaj-zniziv-prohnoz-zrostantja-vvp-do-najhirshoho-pokaznika-za-35-rokiv-bloomberg.html>

- Embassy of the Peoples Republic of China in the Islamic Republic of Iran. (2026, **april**). Foreign Ministry Spokesperson Lin Jians Regular Press Conference on April 29, 2026 [29 April 2026]. https://ir.china-embassy.gov.cn/eng/fyrth/202604/t20260429_11902761.htm
- Hass, R. (2026b, **march**). Trump, Xi, and the Case for Strategic Calm. How America Can Take Advantage of the Status Quo [20 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/trump-xi-and-case-strategic-calm>
- Holyanych, B., & Bozhok, R. (2023). Osnovni zasady formuvannya zovnishnoyi polityky Kytayu. *Politychne zhyttya*, (2), 119–123. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2.14>
- Kiktenko, V. (2017). Kytay u suchasnomu sviti: myrne pidnesennya, vidrodzhennya natsiyi ta myaka syla. **in** *Kytay ochyma Aziyi: kolektyvna monohrafiya* (pages 11–99). Instytut skhodoznavstva im. A. Yu. Krymskoho NAN Ukrayiny; Ukrayinska asotsiatsiya kytayeznavstiv. <https://www.academia.edu/34033388/>
- Lampton, D., & Jisi, W. (2026b). America and China at the Edge of Ruin. A Last Chance to Step Back From the Brink. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/america-and-china-edge-ruin-lampton-jisi>
- Likarchuk, D. (2021). Zovnishnya polityka Kytayu: konflikty, perspektyvy, novi stsenariyi. *Rehionalni studiyi*, (25), 26–32. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/25/7.pdf>
- Martynyuk, V. (2026, **february**). Zovnishnya polityka Kytayu: yak poyednuysya oborona, ekspansiya ta mezha mizh nymy? [2 lyutoho 2026. Ukrayinskyy instytut maybutnoho]. <https://uifuture.org/statti/zovnishnya-polityka-kytayu/>
- Marushchenko, O. (2025). Heostratehichni ambitsiyi Kytayu v umovakh stanovlennya novoho svitovoho poryadku. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo*, 2(66), 104–114. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2\(66\).337630](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2(66).337630)
- Mitter, R. (2025b). The Once and Future China. How Will Change Come to Beijing? *Foreign Affairs*, 104(3). <https://www.foreignaffairs.com/china/once-and-future-china-xi-jinping-rana-mitter>
- Mohan Raja, C. (2026b). The Multipolar Delusion And the Unilateral Temptation. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/multipolar-delusion-mohan>
- Nature Index. (2025b). Geopolitical Strategies of Chinas Belt and Road Initiative. <https://www.nature.com/nature-index/topics/14/geopolitical-strategies-of-china-s-belt-and-road-initiative>
- Ong, S. (2026b, **april**). Chinas next winners have been chosen [24 April 2026. Simply Wall St]. <https://simplywall.st/article/chinas-next-winners-have-been-chosen>
- Prescott, J., & Gewirts, J. (2025b, **september**). China Goes on Offense. Beijings Plans to Exploit American Retreat [29 September 2025. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/china-goes-offense>
- Rabotyahova, I. (2009). Superderzhavy svitu: fenomen Kytayu u hlobalniy politytsi. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V.N. Karazina. Seriya: Pytannya politolohiyi*, 839, 191–196.
- Radchenko, S. (2025b, **february**). China Doesnt Want to Lead an Axis. Beijings Deep Doubts About Russia and North Korea [18 February 2025. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/china-doesnt-want-lead-axis>
- Radio Svoboda. (2021, **march**). Iran ta Kytay pidpysuyut uhodu pro spivpratsyu na 25 rokiv [27 bereznya 2021]. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran--kytaj-ugoda/31172509.html>

- Schadlow, N. (2026b). The Globalist Delusion. Why America Must Build a New Operating System. *Foreign Affairs*, 105(2). <https://www.foreignaffairs.com/united-states/globalist-delusion-nadia-schadlow>
- Serhiyenko, T. (2023). Osoblyvosti suchasnoyi polityky Kytayskoyi Narodnoyi Respubliki na mizhnarodniy areni. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoyi Akademiyi upravlinnya personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnya*, 3(63), 106–112. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-14)
- Standish, R. (2025, **september**). Zrostayuchyy vplyv Kytayu: yak Tsentralna Aziya intehruyetsya v kytaysku ekonomiku [15 veresnya 2025. Radio Svoboda]. <https://www.radiosvoboda.org/a/rferl-vplyv-kytayu-centralna-aziya-ekonomika/33530748.html>
- The Epoch Times. (2022a, **december**). Nove doslidzhennya pokazuye, na yaki krayiny Kytay maye naybilshyy vplyv [19 hrudnya 2022]. <https://www.epochtimes.com.ua/politychni-novyny/nove-doslidzhennya-pokazuye-na-yaki-krayiny-kytay-maye-naybilshyy-vplyv-148259>
- Ukr Media.news. (2026a, **march**). Kytay dopomahaye Iranu obkhodyty sanktsiyi [18 bereznya 2026]. <https://ukrmedia.news/world/kytaj-dopomahaye-iranu-obkhodyty-sanktsii/>
- Wang, D., & Kroeber, A. (2025b). The Real China Model. Beijings Enduring Formula for Wealth and Power. *Foreign Affairs*, 104(5). <https://www.foreignaffairs.com/china/real-china-model-wang-kroeber>
- Yun Sun. (2026b, **march**). Why China Wont Help Iran. Beijing Cares About the Oil, Not the Regime [5 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/why-china-wont-help-iran>
- Zabiyan, V. (2018). Osoblyvosti transformatsiyi zovnishnoyi polityky KNR: vid Mao Tszeduna do Si Tszinpinga. *International Scientific Journal "Internauka"*, 8(1), 45–48. <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15244898343841.pdf>
- Zongyuan Zoe Liu. (2026b, **march**). What the Iran War Means for China. Beijing Fears American Volatility More Than American Power [30 March 2026. Foreign Affairs]. <https://www.foreignaffairs.com/china/what-iran-war-means-china>

Стаття надійшла до редакції 29.03.2026

Стаття рекомендована до друку 11.03.2026